

буу уставно“, или „преду уставно“, закључио је да, уколико се сагласно да је стање уставно, редослед је јасан, прво треба донети Устав, а потом, на основу тога Устава одржати изборе. Међутим, како се Томићу чини да је садашње стање пре неуставно, но уставно, сматра да је потребно посегнути за једним демократским инструментом — референдумом, на коме би се грађани изјаснили да ли су за превремене изборе или нису. Зависно од резултата референдума, кренуло би се ка доношењу Устава или ка новим изборима.

Полазећи од чињенице да одбрана и безбедност чине основ суверенитета сваке земље, те и део свих савремених устава, ово је питање ближе размотрио *Влада Јончић*, последњи учесник у расправи. Нагласио је да „одбрана и безбедност морају бити јединствено уређени за целу територију Србије“. Иако свестан да ће се на ову осетљиву проблематику директније рефлектовати решења будућег савезног устава, сматра да се она не сме занемаривати ни у новом уставу Србије услед постојања покрајина у њеном саставу.

Закључујући рад овог тематског састанка Општег семинара Правног факултета у Београду, проф. Стеван Врачар је истакао да је упрличени разговор о Предлогу за доношење новог Устава Србије био изузетно садржајан. Велики број питања о којима се расправљало, број учесника у расправи, као и озбиљност приступа, најбољи су показатељи интереса који постоји у вези с будућим највишим законом Србије. Због свега тога, оправдано је очекивати да ће предстојећа расправа о Нацрту, представљати пуни допринос доношењу таквог Устава Србије којим ће се најпотпуније остварити интереси свих њених грађана.

*др Оливера Вучић
Светислава Булајић*

СЕМИНАР „ЕВРОПСКА ЗАЈЕДНИЦА У ДЕВЕДЕСЕТИМ ГОДИНАМА“

У Београду је од 20. до 22. јуна ове године одржан семинар под називом „Европска заједница у деведесетим годинама“. Организовали су га, у складу са заједничким меморандумом и програмом сарадње, Делегација Комисије Европске заједнице у Београду, Европски институт за јавну управу (EIPA) из Мадрихта (Холандија), Привредна комора Србије и Привредна комора Југославије. На семинару је учествовало око 150 представника југословенских предузећа и различитих организација. Програм рада је обухватио најважније аспекте успостављања јединственог европског тржишта у смислу реализације *Беле књиге*, коју је 1985. године издала Комисија ЕЗ, као и анализу услова прилагођавања југословенске привреде европској привреди 1992. године. У својству предавача појавили су се професори и сарадници ЕИПА, али и појединих универзитета, као и експерти европских институција. Њихова излагања су се односила на организацију и функционисање ЕЗ, процес доношења одлука у ЕЗ, стварање европског тржишта и његову спољну димензију, односе ЕЗ и Југославије, индустријску политику ЕЗ, пољопривредну политику ЕЗ, стварање монетарне уније, као и на друга значајна питања. Овом приликом ћемо се ограничити на правни аспект стварања јединствене Европе.

1. После уводне речи заменика шефа Делегације ЕЗ у Београду господина Crichioa, реч је узео проф. Schaefer с ЕИПА, који је на самом почетку свог излагања нагласио да ЕЗ није федерална држава, већ да је то скуп суверених држава које на основу споразума преносе неке од својих надлежности на Заједницу. Права и обавезе држава чланица регулишу, заправо, три споразума на којима се заснивају три заједнице — СЕСА (заједница за угљ и челик), ЕЕС (економска заједница) и EURATOM (заједница за атомску енергију). Најзначајнији је Римски

споразум, којим је 1958. основана Европска економска заједница. У прошлости је било покушаја стварања Европске заједнице за одбрану, али овај покушај није успео због неспремности самих држава чланица. Почев од 1971. године развија се на европском нивоу програм политичке сарадње. У том смислу Јединствени европски акт, који ступа на снагу 1. јануара 1992, обухвата не само поменуће три области, већ садржи и одредбе о политичкој сарадњи чији је циљ стварање политичке заједнице европских држава.

2. ЕЗ има специфичан правни поредак, којег чине, поред наведених споразума, правилници и директиве, као најважније врсте одлука. Начелна разлика између ових правних аката састоји се у томе што је правилник директно примењив самим ступањем на снагу у свим земљама чланицама. Насупрот томе, директива се, по правилу, не може непосредно применити и за њено спровођење је потребно да свака држава донесе одговарајући правни акт, при чему је слободна да изабере правни инструмент којим ће реализовати директиву. Да ли ће одређено питање регулисати ЕЗ правилником или директивом, зависи, пре свега, од тога да ли је то конкретно питање у искључивој или подељеној надлежности Заједнице, као и од саме његове природе. Када се ради о областима у којима постоји искључива надлежност Заједнице, као што су пољопривреда, транспорт и спољна трговина, правилник представља редовни инструмент уређења правних односа. Имајући у виду општу тенденцију да надлежност све више прелази на Заједницу може се очекивати све већи број правилника. Тако, према Јединственом европском акту, како наглашава проф. Schaefer, 80% односа из области трговине међу самим земљама чланицама биће у надлежности ЕЗ. Ову тенденцију потврђује и чињеница да је заштита животне средине од 1987. такође у надлежности ЕЗ.

С друге стране, директивама се уређује материја која није у потпуности прешла у надлежност Заједнице или, пак, разлози целисходности захтевају њихово доношење. Као пример можемо навести реализацију једног од основних начела Римског споразума — начела слободног кретања лица, отварања предузећа и вршења услуга. Један од неопходних корака у процесу остваривања овог начела, свакако је било и доношење директиве о међусобном признавању диплома.

3. Будући да се државе чланице ЕЗ добровољно одричу неких овлашћења која произлазе из њиховог суверенитета, орган који доноси одлуке на нивоу Заједнице је Савет министара, којег чине представници њихових влада. Предлоге одлука сачињава Комисија, као представник интереса Заједнице, а Европски парламент има саветодавну улогу, као и значајна овлашћења приликом усвајања буџета. Јединствени европски акт предвиђа, као најзначајнију промену у процесу одлучивања, напуштање принципа једногласности и усвајање одлука од стране Савета већином гласова. При том, посебно је деликатно питање заштите интереса тзв. „малих“ земаља. У том смислу је пондерација гласова извршена на следећи начин: Савезна Република Немачка, Велика Британија, Француска и Италија имају по десет гласова, Шпанија осам гласова, Белија, Холандија, Грчка и Португал по пет гласова, Данска и Ирска по три и Луксембург један глас — што укупно чини седамдесет шест гласова. Да би одлука била усвојена, потребно је да постоји квалификована већина од педесет четири гласа, што значи да само „велике“ земље не располажу бројем гласова потребним за доношење одлуке, те да би требало да им се придруже барем две „мале“ земље. С друге стране, „блокирајућу мањину“ (број који спречава доношење одлуке) чине двадесет три гласа, што је мање од броја гласова које укупно имају „мале“ земље. На тај начин је спречена могућност да ове земље буду прегласане.

4. У циљу успостављања економске и политичке уније, Јединствени европски акт предвиђа уклањање граница између земаља чланица, што, поред осталог, има посебан психолошки значај у стварању јединствене Европе. Ово јединство почива, пре свега, на чврстој економској основи, па је у том смислу предвиђено уклањање свих техничких бари-

јера у промету (на пример, различитих производних стандарда), као и уклањање свих пореских баријера, које доводе до неуједначеног нивоа цена унутар ЕЗ. Ипак, према речима госпође Sophie Vanhoopacker, предавача на ЕИРА, Европа '92. неће бити затворена тврђава, већ ће то бити Европа спремна на сарадњу.

Треба посебно истаћи, како је нагласио проф. Schaefer, план господина Delorsа, председника Комисије ЕЗ, о стварању јединствене Европе. Овај план обухвата више димензија. То је, пре свега, стварање економске и монетарне уније, што поразумева увођење јединствене европске валуте и оснивање европске централне банке. Затим, постизање социјалне и економске кохезије путем одговарајућих програма реструктурирања и редистрибуције, нарочито на регионалном, социјалном и пољопривредном плану. Истовремено, неопходно је и стварање технолошке заједнице учешћем у заједничким истраживачким програмима, као што су EUREKA, ESPRIT, BRIT или JET, с тим да у неким од ових програма могу суделовати и земље које нису чланице ЕЗ. Најзад, треба предузети и мере на социјалном плану чији би циљ био стварање европских компанија што имплицира регулисање односа између послодаваца и радника на европском нивоу.

5. Будућност односа ЕЗ и Југославије је, према речима проф. Artisienа, са Универзитета у Кардифу, амбивалентна. Југославија сада није спремна да се придружи европској дванаесторици. Она не испуњава ни економске ни политичке услове за то. Ипак, не треба бити песимиста, што сматра и проф. Artisien, јер има околности које указују да постоје услови да Југославија постане земља тржишне економије у правом смислу речи. У том циљу је неопходно предузети читав низ мера у области монетарне, фискалне и економске политике, технолошке ревитализације привреде, као и у домену законодавства (на пример, изменити постојеће прописе о стечају).

Извесно је да доношење Јединственог европског акта представља почетак најодлучније фазе стварања европске уније. Јединствено тржиште и монетарна унија основа су за стварање политичке уније европских држава. Мада међу самим чланицама и њиховим лидерима постоје и нека значајна размимоилажења, Европа је сигурна да ово јединство жели.

Ана Желчевић